

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бойко Вікторія Олександрівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов
Херсонський державний аграрно-економічний університет

В економічній науці відсутній єдиний методологічний підхід до вивчення і оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств. Це і обумовлює різноманітність методів її оцінки.

За методикою аналізу конкурентоспроможності аграрних підприємств, запропонованою І.В. Гуторовою [1], оцінка проводилась за системою наступних показників: обсяг валової продукції та прибутку в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, на одного середньорічного працівника, на 1 грн основних виробничих фондів; виробництво валової продукції на 1 грн виробничих витрат; рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва.

В основу визначення рівня конкурентоспроможності підприємства А.О. Шепіцен пропонує покласти забезпеченість аграрного підприємства ресурсами та ефективність їх використання [2]. Для цього вченим запропоновані наступні показники для оцінки: грошова оцінка ріллі; фондо-, праце-, енергозабезпеченість; фондо-, енергоозброєність; продуктивність праці; вихід валової продукції на 100 га ріллі. Основним недоліком даної методики, на нашу думку, є неврахування ефективності маркетингової та управлінської діяльності аграрного підприємства, які також впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз потенційної (ресурсної) та поточної конкурентоспроможності вважають основою оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства і В.К. Збарський та М.А. Місевич [3]. Вони пропонують визначати інтегральний показник конкурентоспроможності, враховуючи індекс конкурентоспроможності продукції, рівень товарності підприємства та рейтинговий індекс потенційної конкурентоспроможності.

Відносно простим для аналізу конкурентоспроможності підприємства є метод бенчмаркінгу [4]. Оцінка за цим методом проводиться за наступними показниками: фондівіддача, продуктивність праці, рентабельність реалізації продукції, частка підприємства на ринку, частка собівартості продукції у доході (виручці) від її реалізації. Разом з тим, на думку І.В. Гуторової, алгоритм розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності є досить складним і громіздким та потребує значної кількості статистичних даних, отримати які іноді є вкрай проблематичним. А зведення окремих показників конкурентоспроможності до єдиного узагальненого показника здійснюється на

основі застосування коефіцієнтів вагомості, розрахованих експертним шляхом, що не може вважатися абсолютно достовірним. Нами зроблена спроба оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств регіону за цим методом.

Оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств повинна проводитись з урахуванням не лише внутрішньогосподарських чинників, а й зовнішніх факторів, які на неї впливають [5,6]. До внутрішніх факторів нами були віднесені наступні: обсяги виробництва продукції сільського господарства, показники забезпеченості підприємства ресурсами та ефективності їх використання; спеціалізація та диверсифікація виробництва; врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин; якість продукції. До зовнішніх факторів, які також повинні бути враховані при визначенні рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств, належать: державне регулювання та підтримка розвитку сільського господарства, інформація про конкурентів, структурний аналіз ринку, канали збуту продукції та інформаційний супровід її реалізації. З цього погляду цікавою є методика О.М. Броницького [7], який пропонує оцінювати конкурентоспроможність аграрних підприємств за видами та показниками.

Види та показники оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств за методикою О.М. Броницького:

- для оцінки конкурентоспроможності аграрного підприємства як сумарної конкурентоспроможності продукції слід використати показник відношення суми виручки від реалізації усіх видів продукції до суми повної її собівартості;
- для оцінки конкурентоспроможності аграрного підприємства як вартості його майнового комплексу - показники відношення ринкової вартості майна (виручки від продажу майна) до вартості чистих активів цього підприємства;
- для оцінки конкурентоспроможності аграрного підприємства як об'єкта бізнесу – показник відношення ринкової вартості майна до вартості активів цього підприємства з урахуванням їх капіталізації;
- для загальної оцінки конкурентоспроможності аграрного підприємства – показник конкурентного статусу.

Отже, для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємству важливо не лише повністю забезпечити виробництво необхідним ресурсним потенціалом та ефективно його використовувати, але й проявляти ділову активність та ринку і намагатися швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі [8].

Список літератури:

1. Гуторова І.В. Теоретико-методичні засади аналізу та оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Вісник ХНТУСГ, серія «Економічні науки». Харків: ХНТУСГ, 2011. Вип. 112. С. 204-212.
2. Шепіцен А.О. Оцінка конкурентоспроможності аграрного підприємства. Фінанси України. 2003. № 8. С. 66-73.
3. Збарський В.К., Місевич М.А. Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2009. 310 с.

4. Євчук Л.А. Моделювання стратегічного набору сільськогосподарських підприємств на базі загальних стратегій. Інноваційна економіка. 2009. № 4. С. 91-95.

5. Бойко В.О. Діагностика бізнес-середовища та стратегії підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04. Миколаїв, 2014. 22 с.

6. Бойко В.О., Бойко Л.О. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України: колективна монографія. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. С. 43-51.

7. Броницький О.М. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств: чинники та підходи до визначення. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 127. Харків: ХНТУСГ, 2012. 326 с.

8. Boiko V. Algorithm of developing competitive strategies and the trends of realizing them for agricultural enterprises. ScienceRise. 2016. Т. 2, № 1 (19), 30—34. DOI: 10.15587/2313-8416.2016.60349.